

Tiedettä koronan aikaan

Gabriel García Márquezin romaanin nimi *Rakkautta koleraan aikaan* on viime kuukausina vääntynyt jos jonkinlaiseen asentoon. Romaanissa viitataan toki myös koleraan, mutta pääroolissa on päähenkilön viidenkymmenen vuoden odotus ja halu kertoa tunteensa rakastamalleen naiselle. Odotukseen ja aikaan liittyen on käsitehistorioitsija Reinhart Koselleck tehnyt tunnetuksi käsitteen odotushorisontti (saks. *Erwartungshorizont*). Lyhyesti käsite tarkoittaa nykyhetkessä läsnä olevia tulevan odotuksia eli esimerkiksi koronarajoitusten päättymistä. Odottavan aika on pitkä, eikä tämä ole jäänyt huomaamatta myöskään viime kuukausina. Odotushorisontti on myös kuin sateenkaari: aina kun se saavutetaan, se loittonee jälleen. Tunnettua esimerkiksi on, kuinka kesällä 1941 tarkoituksena oli päästä takaisin heinäntekoon tai ainakin jouluksi kotiin.

Kun toisaalta Hegel kirjoitti Minervan pöllön lähtevän liikkeelle vasta hämärän tultua, olemme periaatteessa mahdottomassa tilanteessa tutkiessamme meneillään olevaa ilmiötä. Tämänkin uhalla olemme *Kosmopolis*-lehdessä päätyneet siihen, että koronaviruksella on niin merkittävä kansainvälisen politiikan ulottuvuutensa, että päätimme tehdä siitä erikoisnumeron suoraan kriisin keskeltä. Numeroa voi luonnehtia politiikan aikalaisanalyysiksi, jossa näkyvät niin Koselleckin odotukset kuin myös ne kuuluisat peruutuspeilit: meneillään olevaa ilmiötä arvioidaan paitsi tulevien odotusten myös läsnä olevien kokemusten eli kokemustilan (saks. *Erfahrungsraum*) välityksellä. Julkaisumme on aikalaispuheenvuoro, joka tieteenä koronan aikaan jättää oman dokumenttinsa tulevia tutkimuksia varten. Artikkeleiden ensimmäisten versioiden takaraja oli 15.5., ja toimitustyö päättyi 10.6.

Maapallo on nyt mitä enimmässä määrin yksi ja ainoa, sillä koronavaara on koskettanut jo useampia valtioita kuin esimerkiksi toinen maailmansota. Jo huhtikuun alkupäivinä maailman noin 200 valtiosta 181 oli raportoinut ainakin yhdestä tartunnasta. Poikkeuksena oli joitakin Tyynenmeren saaria, jokunen Aasian tai Afrikan valtio kuten Pohjois-Korea, Tadžikistan tai Turkmenistan, joka pääsi otsikoihin virheellisellä väitteellä koko sanan kieltämisestä. Silti Turkmenistanin johto kuului ilmiön vähätelijöihin siinä missä Valko-Venäjä tai Brasilia. Toisaalta jotkut ovat lähestyneet uutta ja outoa hyvinkin korkealla profiililla esimerkiksi marssittamalla sotilaat kaduille ja sairaaloihin. Yhtäältä tulkinna on tosin kulunutta käyttää sota-metaforia, jotka ratsastavat esimerkiksi toisen maailmansodan muistolla ja militarisoivat kieltä. Toisaalta puhtaasti uhreilla laskettuna ”sota koronaa vastaan” on totisinta totta Yhdysvalloissa, jossa virukseen on kohta kuollut kaksi kertaa enemmän kuin sotilaita Vietnamin sodassa.

Suomessa on edetty virkamieskunta edellä jopa siinä määrin, että emeritusprofessori Kari Palonen huomautti *Helsingin Sanomien* haastattelussa 17.5. epidemian paljastaneen asioita, jotka olisi pitänyt ymmärtää muutenkin: tieto on aina lopulta kiistanalaista. Paloselle vahvan asiantuntemuksen ja vahvan johtajuuden vaatimus on oikeastaan sama asia eli auktoriteetin kaipuuta uuden ja epävarman edessä. Silti politiikassa on kyettävä tekemään päätöksiä myös riittämättömillä perusteilla. Tilanteissa joudutaan tekemään rankijärjestyksestä erilaisten toivottavien ja epätoivottavien vaihtoehtojen välillä, mikä on äärimmäisen poliittista, ja on äärimmäisen tärkeää, miten se tehdään. Palosen ideaalina on parlamentaarinen keskustelu, johon tässä on pakko todeta sen toimivan vain, mikäli hallituksella on halu kuunnella oppo-

sitiota eikä se ole vielä sementoinut itseään asemaan, jossa sen ei tarvitse välittää oppositiosta. Osumampi on Palosen huomio korokkeelta julistettujen puheenvuorojen kuulijoiden taantumisesta yleisöksi, joka voi osallistua vain joko aplodeeraamalla tai olemalla aplodeeraamatta. Nähdäkseni Facebook-julkisuuden voi hyvin väittää osaltaan tavoittelevan juuri tällaista pseudo-osallistumista. Olenkin ylpeä Turun yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan ala-aulassa olevasta motosta: Uskalla ajatella!

Jo yllä olevien esimerkkien perusteella voi Alexander Wendtiä mukaillen todeta koronan olevan sitä, mitä toimijat siitä tekevät. Koronavirus ei lakkaa olemasta ilmiö kieltämällä, mutta jo politiikan ratkaisulla ja niiden ajoittamisella on pelivaransa. Tutkijalle korona on oikeastaan klassinen tapaus siitä, mitä olisi tehtävä tilanteessa, johon liittyy epävarmuutta ja tuntemattomia tekijöitä. Miten asiat pitäisi järjestää ja mikä on politiikan pelivara? Pannaanko epäilyttävät leirille vai annetaanko kulkea vapaana? Pitäisikö voida luottaa kansalaisten omaan harkintaan vai ylhäältä saneltuun johtamiseen? Onko luottamus hyvä ja kontrolli parempi?

Tietoon ja tiedon kiistanalaisuuteen liittyy tiedon välittäminen. Kun toukokuussa vietettiin maailman lehdistönvapauden päivää *World Press Freedom Day*, Jarmo Mäkelä ja Henna Virkkunen kysyivät Lännen Median puheenvuorossaan ”Kauanko on vapaata mediaa?”. Maailmassa on enää 14 valtiota, jossa tilanne on hyvä, ja myös Toimittajat ilman rajoja -vuositaisindeksi on laskenut keskimäärin 12 prosenttia kymmenessä vuodessa. Mäkelä ja Virkkunen huomioivat, kuinka lehdistönvapauden kanssa samanaikaisesti ovat rapautuneet muutkin kansalaisoikeudet. Kirjoittajien mukaan huolestuttavinta kehitys on Unkarissa, jossa verovaroja käyttämällä, lainsäädäntöä muokkaamalla sekä hallitusta tukevien liikemiesten avulla alun perin monipuolinen media voidaan keskittää vallanpitäjien äänitorveksi. Laatujournalismin kohtalo ratkaistaan tällä vuosikymmenellä, ja politiikan osalta tämä merkitsee yhteiskunnallisten rakenteiden luomista ja ylläpitämistä, joissa journalistista työtä voidaan yleensä tehdä.

Puheenvuoron innoittamana olen vertaillut pääkirjoitusta varten Toimittajat ilman rajoja -vuositaisarvioita sekä ensimmäistä 2002 tehtyä että vuosilta 2010, 2015 ja 2020. Sattumaa tai ei mutta Viktor Orbánin Fideszin vuonna 2010 alkanut hallituskausi täsmää yllä mainittuun kymmenvuotiskauteen. Vielä vuonna 2010 Unkari oli 180 maan vertailussa sijalla 23, josta se on nyt vajonnut sijalle 89. Sijoitus on Euroopan unionin (EU) toiseksi heikoin, jossa pudotusta on huomattavasti enemmän kuin yllä mainittu 12 prosentin keskimääräinen lehdistönvapausindeksin lasku.

Toinen huomio yllättää silti enemmän: EU:ssa on yksi valtio, jossa 2010-luvun tulos on yhtä dramaattinen: piskuinen Malta on nykyisin sijalla 81 ja pudotusta Unkarin verran eli 67 sijaa. Erityisen jyrkkä muutos on ollut kolmen viimeisen vuoden aikana. Mitä ihmettä Maltalla oikein on tapahtunut?

Kolmas huomio koskee arvioiden, ”pörssien”, nousijoiden ja laskijoiden asemesta absoluuttisia lukuja ja niiden muutoksia. Olennaisia ovatkin pidemmät kehityskulut: Vuoden 2015 jälkeen romahdus on ollut hätkähdyttävämpi Puolassa kuin konsanaan Maltalla, Unkarissa tai EU:n heikoimmassa Bulgariassa. Puolan vaalit vuonna 2015 voittanut PiS on halunnut seurata Unkarin tietä, missä se on totisesti jo onnistunutkin: pudotusta on viidessä vuodessa Maltaa ja Unkaria enemmän. Vaikka myös Bulgarian sijoitus on laskenut selvästi, jos sen lähtötilanne 2010 oli selvästi muita tässä mainittuja heikompi.

Toisaalta tilanne ei ole Euroopan unionissa yksiselitteisesti heikentynyt. Kuluneella vuosikymmenellä se on 14 valtiossa parantunut samalla kuin yhtä monessa huonontunut. Erityisen myönteinen esimerkki on 30 yksikköä ylöspäin ponnahtanut Portugali. Myös Kypros, Slovenia ja jossakin määrin myös Ranska ja Espanja, tai Italia ja myös Tanska, ovat parantaneet tulostaan.

Kommunikaatio on osa mediaa ja diplomatiaa ennen, koronan aikana kuin sen jälkeenkin. Miten diplomaattien tulisi toimia, jos ja kun oman maan hallituksen viesti ei näytä menevän kohdemaan mediassa läpi? Maailmalla on ollut havaittavissa merkkejä paitsi Kiinan vahvistumisesta myös kiinalaisen diplomatian muuttumisesta aggressiivisemmaksi. Hiljattain Yhdysvaltain Saksan lähettilään arvioitiin joutuneen isolaatioon sisäpoliittisen aktiivisuutensa ja äärioikeistoyhteyksiensä vuoksi. Myös israelilaiset ja unkarilaiset ovat olleet aktiivisia: aiemmin ei olisi tullut kysymykseenkään, että suurlähettiläs saapuisi ennalta ilmoittamatta yliopiston seminaariin, pyytäisi puheenvuoron ja esiintyisi häiritsevästi. Röyhkein näkemäni väliintulo toteutui jokin vuosi sitten Historioitsijat ilman rajoja -konferenssissa, jossa Turkin suurlähetystön edustaja keskeytti jatkuvasti yliopistollisen puhujan tämän käsitellessä Armenian kansanmurhaa.

Yhtäältä lähettilään, joka joutuu selittämään hallituksensa eriskummallisia ratkaisuja, turhautumisen voi ymmärtää. Toisaalta Suomessa ei ole ollut tapana haastatella ulkomaiden lähettiläitä päälähteinä lähtömaan politiikasta – Venäjän lähettiläs kertomassa Venäjän asioista tuntuisi vähintäänkin vallankumoukselliselta. Joskus diplomaattien kaudet ovat myös jääneet lyhyiksi, joista suomalaisille on tunnetuimpana aktiivisesti politiikkaan puuttunut Aleksei Beljakov.

Vuorovaikutuksen kultaiseksi säännöksi voi kiteyttää erään aktivistin tekemän muotoilun (nimet muutettu): Jos olisin Suomen suurlähettiläs maassa X, en kirjoittelisi avoimille blogisivustoille X-maan valtiollisia instituutioita kritisoivia kirjoituksia paikallisen opposition retoriikalla, vaikka siihen olisi perustellut syyt. Nähdäkseni jos suurlähetystön pitäisi olla median keskusteluosapuoli, ollaan tekemisissä tasapainoharhan (engl. *false balance*) kanssa: tutkijalla *voi olla* oma intressinsä, mutta diplomaatilla *on aina* intressinään valtionsa ellei hallituksensa agenda. Se voi koskea lähtömaan maakuvan kirkastamista, ellei jopa asemamaan sisäisen vakauden horjuttamista. Näissä analyyseissä vika on aina jossakin muualla kuin lähtömaassa. Käsi sydämelle, onko myöskään kansalaisten Facebook-komentointi ja julkisuusdiplomatia blogeineen oikea tapa edistää eri maiden välisiä suhteita?

Unkari jakaa, ei vähiten koronatoimien vuoksi, mielipiteitä, ja viimeksi Italian Matteo Salvini on maininnut maan esikuvakseen. Viime viikkoina Unkarin hallitus on tiedottajansa Zoltán Kovácsin kirjeellä lähtenyt taisteluun tulkinnoista. Satoja kirjeitä käsittäneen kampanjan osana myös tämän lehden päätoimittaja sai 28.5. päivätyn kirjeen, jossa todetaan koronan vaatimien erityisolosuhteiden olevan ohi. Anteeksipyyntöä penäävässä ”myllykirjeessä” Unkarin todetaan joutuneen Euroopassa vertaansa vailla olevan hyökkäystykityksen (engl. *barrage of attacks*) kohteeksi, josta yhtenä esimerkkinä mainitaan tämän kirjoittajan ”*in practice Hungary is a dictatorship*” -tulkinta. Kuitenkin, kuten julkaisumme artikkeleista käy ilmi, koronakriisin hoidossa on muitakin keinoja kuin ilman takarajaa olevien poikkeusvaltuuksien myöntäminen. Suomen ja Unkarin ohella paimenkirjeet päätyivät lopulta uutiseksi *Frankfurter Allgemeine Zeitungin* sivuille.

Unkarin tarkempi analyysi sisältyy Elon, Metsälän ja Nyyssösen laajemmin demokratiaa poikkeusoloissa tarkastelemaan artikkeliin. Kirjoittajat arvioivat ilmiötä voitavan lähestyä joko

lainsäädännöllisenä kysymyksenä, poikkeustilana, tai olosuhteiden tuomana toimintaympäristön muutoksena, poikkeusoloina. Uhkan todetaan Yhdysvaltain ja EU:n tapauksia vertailemalla olevan yhteisen mutta keinojen vaihtelevan. Kriisi paljastaa varsinaiset oikeusvaltiot eli ne, jotka ovat huolissaan myös keinoista.

Kosmopoliksen 2/2020 koronaerikoisnumero koostuu pääkirjoituksen lisäksi yhteensä 11 tekstistä. Olemme nähdäkseni varsin lyhyessä ajassa pystyneet tuottamaan ajankohtaisen ja samalla tieteellisen kontribuution tärkeästä aiheesta. Siksi haluan kiittää kirjoittajia siitä erinomaisesta innosta ja myötämielisyydestä, joka on mahdollistanut erikoisnumeron julkaisemisen näinkin lyhyellä varoajalla. Toiseksi kiitos kuuluu numeroa ideoineelle ja sen kiireellisyydestä sitkeästi muistuttaneelle Tuomas Forsbergille sekä toimitustyössä avustaneelle Ari-Elmeri Hyvöselle.

Eriyiskiitos kuuluu myös koko ripeästi reagoineelle refereejoukolle, joka malttoi jakaa hyviä neuvoja ja kannustaa kirjoittajia muiden kiireidensä ohella. Eräs toimitustyön parhaita puolia on nähdä, kuinka uudet ja tarkentuvat näkökulmat antavat ajattelemisen aihetta ja tuovat ryhtiä käsikirjoituksiin.

Kiitos kuuluu myös kaikille muille tavalla tai toisella erikoisnumeron tekemisessä mukana olleille. Kun osa teksteistä valmistuu toimituksen myllystä toisia aiemmin, laitamme niitä näytteille yhdistyksen nettisivuille sitä mukaa, kun ne valmistuvat odottamaan painetun lehden ilmestymistä.

Muiden artikkeleiden osalta Marko Lehti ja Henna-Riikka Pennanen hakevat teoreettista ymmärrystä kriisipuheen ja -kokemuksen moninaisuuteen yhdistelemällä kriisinhallinnan, poliittisen retoriikan, turvallistamisen ja ontologisen turvallisuuden näkökulmia. Vaikka koronakriisi on esitetty myös liberaalin kansainvälisen järjestyksen kriisinä, useimmat eivät ole nähneet muutospainetta, vaan enemmän halua pelastaa vanha järjestys. Jos mietimme kysymystä laajemmasta perspektiivistä ja oletamme, että maapallo kohtaa seuraavina vuosina ennakoimattomia uhkia, kysymys liberaalin järjestelmän kyvystä muuntautua, muuttua ja sopeutua on olennainen. Viitekehys auttaa ymmärtämään koronakevään kirjoa sekä pohtimaan liberaalien demokratioiden ja liberaalin kansainvälisen järjestelmän kykyä tai kyvyttömyyttä reagoida. Keskiössä on käsitteellinen jako: kriisitapahtuma, jonka ympärille on kietoutunut erilaisia kriisiväitteitä sekä lopulta kriisin julistaminen poikkeuksena normaalista.

Tapio Juntusen ja Ari-Elmeri Hyvösen artikkelin keskiössä on resilienssin käsite, joka viittaa kriisinsietokykyyn ja kriisiä seuraavaan mukautumisprosessiin. Tutkijat muotoilevat ”kokonaisresilienssin”, jota voidaan soveltaa empiriseen, analyyttiseen ja normatiiviseen arviointiin. Viitekehys tarkastelee Suomen hallituksen keväällä 2020 soveltaman kriisinhallintalinjan piirteitä: painottuvatko uhkakuvaspesifit vastineet vai yleisen resilienssikyvyn kehittäminen, asettuuko ajallinen painopiste akuutin kriisinsietokyvyn ajalle vai ilmentävätkö toimet huolta pitkän aikavälin oppimisesta ja kuinka läpileikkaavaksi kriisin ilmentämä uudistumistarve mielletään. Koronakriisin hoidon ensimmäisten kuukausien aikana politiikkatoimet ovat keskittyneet yhteiskunnan iskunkestävyyttä ilmentäviin piirteisiin, ja keskustelu yhteiskunnan sopeutumista ja mukautuvaa oppimista edesauttavista resilienssin piirteistä on ollut vähäistä.

Kriisi on kaikkien elämänalueiden ilmiö, ja aihepiiristä löytyy tutkimusta monilta tieteenaloilta. Vaikka kriisinhallinnan tutkimuksella ei ole selkeitä rajoja, Christer Pursiainen arvioi

kaiken teoretisoinnin voitavan sijoittaa perinteiseen kriisinhallintasykliin. Artikkelin huomio kohdistuu pikemminkin kansalliseen kuin globaaliin ja tunnistaa aiheita, jotka näyttävät mielekkäinä tulevalle tutkimukselle. Syvempi kysymys liittyy tutkimusalan tulevaisuuteen: paljastaako kriisi jotakin sen tilasta ja suunnasta? Pursiaisen arviossa tutkimuksen ja opetuksen on aika siirtyä pelkästä monitieteisyydestä poikkitieteellisiin rakenteisiin. Yhteiskuntatieteelle kriisi esimerkiksi paljastaa olennaisia seikkoja päätöksentekijöistä, käytännöistä ja poliittisesta kulttuurista sekä tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden vertailuun ainakin Pohjoismaiden välillä. Maailmanpolitiikka ja rauhantutkimuskin löytävät näkökulmansa uhkakuvateorioista, turvallistamisesta, kansalaisyhteiskunnan tutkimuksesta ja globaalin järjestyksen teorioista.

Näkökulma-artikkeleiden osalta Suvi Alt tarkastelee kahta myös koronakriisissä esiin nostettua käsitettä: Giorgio Agambenin väittämiä, joiden mukaan koronakriisi tekee tyhjäksi sosiaalisen ja poliittisen elämän alentamalla ihmiset 'paljaaksi elämäksi' (engl. *bare life*) sekä Judith Butlerin työhön perustuvan näkökulman, jonka mukaan politiikan eettisenä perustana tulisi olla kaikkia ihmisiä yhdistävä yhteinen haavoittuvaisuus (engl. *vulnerability*). Näkökulman pääväittäjä on, että paljas elämä ja haavoittuvaisuus tarjoavat vain rajalliset mahdollisuudet koronakriisin poliittiselle ymmärtämiselle. Alt ehdottaa, että koronakriisissä ensimmäiseen tyhjänä iskulauseena käytetty 'solidaarisuus' tarjoaa paremman lähtökohdan, mikäli se ymmärretään yksilöllisen hyveen sijaan kriittisenä pyrkimyksenä parempaan yhteiskuntaan. Poliittisten kamppailujen pääasiallisena kohteena ei välttämättä olekaan liberaalien kansalaisoikeuksien toteutuminen vaan kriisin jälkeinen talouden uudelleen rakentamisen tapa.

Elon, Metsälän ja Nyysösen tavoin on Hanna Ojasen tarkastelukulma laajasti myös Euroopan unionissa. Integraatioteoriat kiinnostavat huomiota kriisien keskinäiseen erilaisuuteen. Tärkeä lisä varhaisempaan analyysiin on EU:n muuttuminen poliittisemmäksi, jolloin kehityksen dynamiikan suunnasta voi tulla arvaamattomampi. Myös askeleet taaksepäin ovat mahdollisia esimerkiksi nationalismin tai jonkinlaisen uudelleennationalisoinnin suuntaan. Kriisin tärkein anti näyttääkin olevan se, että se tarjoaa mahdollisuuden pureutua keskeisiin kysymyksiin paitsi siitä, miten EU kehittyi, miksi se kehittyi, niin miksi se ei kehity. Kriisi antaa tilaisuuden palata kokonaisuuksiin: onko integraatio luonteeltaan aina liikkeessä, omassa kategoriassaan vai voiko sitä vertailla muihin toimijoihin? Pandemia voi tarjota näkökulman hahmottamaan integraatiota ja ajantasaistamaan sen selittämistä.

Sota metaforien leviämistä vastaan on todennäköisesti hävitty jo ennen kuin se on alkanutkaan. Tuomas Forsberg tarkasteleekin koronaan liittyvää kielenkäyttöä ja kysyy, voiko sotametaforan käyttöä puolustaa meneillään olevassa kriisissä. Kieli on läpikotaisin metaforista, ja jos käytämme kieltä, käytämme myös metaforia. Olemassa on useita sodan vertauskuvia, joista voidaan johtaa erilaisia assosiaatioita. Osa niistä on myös varsin toimivia. Paradoksaalisesti sotametaforan toimivuus voi johtua vanhanaikaisesta ja yksinkertaistetusta sodan kuvasta. Vaikka sota on metaforana kulunut, se ei ole menettänyt tehoaan. Metaforien hallitsematonta leviämistä vastaan tietoisuuden lisääminen on paras suojautumistapa, Forsberg arvioi.

Heikki Patomäki tarttuu paradoksiin: on paljon hyödyllistä tietoa samalla, kun tiedämme asiantuntijatiedon olevan epävarmaa, tulkinnallista ja arvolatautunutta. Millään tutkimuslaitoksella – ei edes Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella – kuten ei yliopistollakaan ole monopolia, vaikka käytännöt olisikin järjestetty totuuden, puolueettoman tiedon ja oppimi-

sen hierarkioiden varaan. Vaikka koulutuksella on suuri merkitys, argumenttien hyvyys pitää kyetä osoittamaan joka kerta erikseen. Hyvä tiede hyväksyy sen, että tiede edistyy parhaiten ristiriitojen ja eri kantojen välisen debatin kautta. Debatit koskevat myös arvoja ja perustavia kysymyksiä, ja ne ovat avoimia laajemmille kansalaisyhteiskunnan keskusteluille. Moninaisuudesta ja kiistoista huolimatta totuusarvostelmat voivat olla rationaalisia, millä on merkittäviä seurauksia koronaepidemian politiikan ja hallinnan kannalta.

Keskusteluosion aluksi Teija Tiilikainen huomauttaa koronaepidemia olevan jo kolmas peräkkäinen kriisi, joka nostaa keskusteluun EU:n luonteen poliittisena unionina ja siihen liittyvän solidaarisuuden. Minkälaista apua unionin jäsenmaiden tulisi olla valmiita tarjoamaan odottamattomissa kriisitilanteissa? Yleinen väittämä on, että vain kansallisvaltion historiallis-kulttuurinen yhteenkuuluvuus voi tarjota olosuhteet toimivalle demokratialle ja sen edellyttämälle keskinäiselle yhteisöllisyydelle ja luottamukselle. Kun tutkijayhteisöjen konsensus on hyvän aikaa perustunut ajatukseen demokratian sisältämän yhteisvastuujattelun mahdollisuuksista myös valtioista poikkeavissa poikkikansallisissa yhteyksissä, ajatukset niihin liittyvistä käytännöistä ja instituutioista olisi tuotava näkyvämmiin esiin eurooppalaisessa politiikassa.

Henri Vogt arvioi, että keskeisin jännite koronaviruksen seurausten arvioinnissa näyttäisi muodostuvan sääntelyn ja vapauden välille. Mahdollisiin kehityskulkuihin liittyy merkittäviä ongelmia julkisen vallan rajoista, perustuslakien takaamien vapauksien ylläpitämisestä tai yksilöiden tasavertaisesta kohtelusta. Puheenvuoron tarkoituksena on korostaa, kuinka vapauden sfääriä on ajateltava hienovaraisemmin ja monimuotoisemmin kuin koronadiskurssissa toistaiseksi on tehty. Kun mietimme pandemian pitkän tähtäimen vaikutuksia, olennaista on hahmottaa vapauden erilaisia ulottuvuuksia ja niiden *sekä* myönteisiä *että* kielteisiä seurauksia.

Päätteeksi Johanna Rainio-Niemi vertailee Suomen ja Ruotsin hyvinkin erilaisia käsityksiä koronan torjunnasta. Ruotsissa kriisivarautumista koskevan erillisen lainsäädäntökehityksen puuttuminen ei ole vahinko, sillä se on julkista vallankäyttöä sekä avoimen yhteiskunnan ja uhkakuva-ajattelun suhdetta koskeva, paljon pohdittu periaatevalinta. Toiseksi Ruotsin mallissa valtio vastaa kriisiin korostuneesti asiantuntijavetoisena keskusvirastovaltiona Suomen poliittisesti vastuunalaisen ministerivaltion sijaan. Näillä ruotsalaisilla erityispiirteillä on pitkä historiansa ja kosketuskohtansa myös Suomeen ja suomalaisiin julkishallintoa ja päätöksentekoa koskeviin keskusteluihin.

Koronanumeron voi hyvin lopettaa ”väärin sammutettu”-havaintoon, kun politiikan toimenpiteistä ei puutu jälkiviisaita sen enempää kuin paremmin tietäjiä. Jo Pierre Trudeau osasi korostaa ajoituksen merkitystä: poliitikon ohella myös tutkija voi paitsi jäädä junasta myös pudota vankkurien eteen. Harvemmin tuleekin ajatelleeksi, kuinka kysymys voi olla jo vastaus ja oman tietämyksen rajojen myöntäminen retorinen tehokeino.

Juice Leskisen aforismin mukaan poliitikko luulee tietävänsä, mutta tiedemies tietää luulevansa. Kumpaan ihmistyyppiin sinä ja sinun neuvonantajasi kuulutte?

Turun Martissa 10.6.2020 yliopiston ollessa edelleen osin kiinni.

Heino Nyyssönen